

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. gruodžio 19 d.*

„Apeliacinis skundas – Viešoji tarnyba – Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatai – 1d straipsnis – VIII priedo 17 straipsnio pirma pastraipa – Maitintojo netekimo pensija – Skyrimo sąlygos – Sąvoka „našliu likęs [Sąjungos pareigūno] sutuoktinis“ – Santuoka ir nesantuokinė partnerystė – Gyvenimas kartu nesusituokus – Nediskriminavimo principas – Panaši situacija – Nebuvimas – Santuokos trukmės sąlyga – Kova su sukčiavimu – Pateisinimas“

Byloje C-460/18 P

dėl 2018 m. liepos 12 d. pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 56 straipsnį pateikto apeliacinio skundo

HK, gyvenantis Espartine-Sevilijoje (Ispanija), atstovaujamas advokatų S. Rodrigues ir A. Champetier,

apeliantas,

dalyvaujant kitoms proceso šalims:

Europos Komisijai, atstovaujamai G. Gattinara ir B. Mongin,

atsakovei pirmojoje instancijoje,

Europos Sąjungos Tarybai, atstovaujamai M. Bauer ir R. Meyer,

įstojusiai į bylą šaliai pirmojoje instancijoje,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, M. Safjan (pranešėjas), L. Bay Larsen ir C. Toader,

generalinis advokatas P. Pikamäe,

posėdžio sekretorė V. Giacobbo-Peyronnel, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2019 m. gegužės 8 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2019 m. liepos 29 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: prancūzų.

Sprendimą

- 1 Apeliaciniu skundu HK prašo panaikinti 2018 m. gegužės 3 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *HK / Komisija* (T-574/16, nepaskelbtas Rink., EU:T:2018:252, toliau – skundžiamas sprendimas) atmesti jo ieškinį, kuriuo buvo prašoma, pirma, panaikinti Europos Komisijos sprendimą atsisakyti skirti jam maitintojo netekimo pensiją (toliau – ginčijamas sprendimas) ir, jei reikia, Komisijos sprendimą atmesti jo skundą, taip pat, antra, atlyginti tariamai patirtą turtinę ir neturtinę žalą.

Teisinis pagrindas

Direktyva 2000/78/EB

- 2 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), 1 straipsnyje „Tikslas“ nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.“

- 3 Šios direktyvos 2 straipsnyje „Diskriminacijos sąvoka“ numatyta:

„1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

- a) tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu;

<...>“

Pareigūnų tarnybos nuostatai

- 4 Šios bylos aplinkybėms taikomos redakcijos Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – PTN) 1d straipsnyje nustatyta:

„1. Taikant šiuos Tarnybos nuostatus draudžiama bet kokia diskriminacija bet koku pagrindu, pavyzdžiui, dėl lyties, rasės, odos spalvos, etninės ar socialinės kilmės, genetinių ypatybių, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kokių nors kitų pažiūrų, priklausomybės [priklausymo] tautinei mažumai, turto, kilmės, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos.

Šiuose Tarnybos nuostatuose nesantuokinės partnerystės laikomos santuoka, jei tenkinamos visos sąlygos, išvardytos VII priedo 1 straipsnio 2 dalies c punkte.

<...>

5. Kai asmenys, kuriems taikomi šie Tarnybos nuostatai, ir kurių nuomone buvo pažeistos jų teisės, kadangi jiems nebuvo pritaikytas pirmiau apibrėžtas vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principas, nustato faktų, pagal kuriuos galima daryti prielaidą, kad buvo tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos atvejis, pareiga įrodyti, kad vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principas nebuvo pažeistas, tenka institucijai. Ši nuostata netaikoma drausminėms procedūroms.

6. Nors ir laikantis nediskriminacinio principo [Laikantis nediskriminavimo principo] ir proporcingumo principo, bet koks jų taikymo apribojimas turi būti pagrįstas objektyviomis ir pagrįstomis priežastimis ir juo turi būti siekiama teisėtų tikslų, vadovaujantis bendrais interesais ir bendromis personalo politikos nuostatomis [teisėtų bendrojo intereso tikslų įgyvendinant personalo politiką]. Tokie tikslai, visų pirma, gali pateisinti privalomo pensinio amžiaus ir minimalaus amžiaus, nuo kurio gaunama ištarnauto laiko pensija, nustatymą.“

5 PTN 79 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Pareigūno arba buvusio pareigūno sutuoktinis, likęs našliu, VIII priedo 4 skyriuje numatyta tvarka turi teisę į 60 % ištarnauto laiko pensijos arba invalidumo pašalpos, kuri buvo mokama mirusiajam arba kuri jam būtų priklausiusi mirties metu, nepriklausomai nuo darbo stažo ar amžiaus, dydžio sutuoktin[io], lik[usio] našliu, pensiją [maitintojo netekimo pensiją].“

6 PTN 91 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Apeliacinį skundą [Ieškinį] Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priima tik tuo atveju, jei:

- paskyrimų tarnybai anksčiau buvo paduotas skundas pagal 90 straipsnio 2 dalį jame nustatytais terminais ir
- skundas buvo atmestas priimant formalų sprendimą arba apie tai nepranešant [priimant implicitinį ar eksplicitinį sprendimą].“

7 PTN VII priedo 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Namų ūkio išmoka skiriama:

<...>

c) pareigūnui, registruotam pastoviu nesantuokiniu partneriu, jeigu:

- i) pora pateikia valstybės narės ar valstybės narės bet kurios kompetentingos institucijos pripažįstamą teisinį dokumentą, patvirtinantį jų nesantuokinių partnerių statusą,
- ii) nė vienas iš partnerių neturi santuokinių ryšių ar kitos nesantuokinės partnerystės ryšių,
- iii) partneriai nėra susieti vienu iš šių ryšių: tėvai, vaikas, seneliai, anūakai, brolis, sesuo, teta, dėdė, sūnėnas, dukterėčia, žentas, marti,
- iv) pora valstybėje narėje neturi teisinių galimybių susituokti; šiame punkte pora laikoma turinčia teises galimybes susituokti tik tada, jeigu abu jos nariai atitinka valstybės narės teisės aktais nustatytas sąlygas, leidžiančias tokios poros santuoką;

<...>“

8 PTN VIII priedo 17 straipsnis suformuluotas taip:

„Jei pareigūnas, turintis vieną iš Tarnybos nuostatų 35 straipsnyje nurodytų administracinių statusų, miršta, našliu likęs sutuoktinis, jeigu pora buvo susituokusi ne mažiau kaip vienerius metus iki jo mirties[,] taikant 1 straipsnio 1 dalies bei 22 straipsnio nuostatas, įgyja teisę į maitintojo netekimo pensij[ą], lygią 60 % ištarnauto laiko pensijos, kuri pareigūnui būtų buvusi mokama, jeigu jis būtų turėjęs teisę į ją, nepriklausomai nuo tarnybos trukmės ir amžiaus, savo mirties dieną.

Į santuokos trukmę neatsižvelgiama, jei pareigūnas iš tos ar ankstesnės santuokos turi vieną arba keletą vaikų, su sąlyga, kad našlė [našliu likęs sutuoktinis] tuos vaikus išlaiko ar išlaikė, arba jei pareigūnas mirė dėl fizinės negalios ar ligos, kurios priežastimi buvo [pareigū] vykdymas ar nelaimingas atsitikimas.“

Ginčo aplinkybės

- 9 Apeliantas HK ir N pradėjo kartu gyventi 1994 m. Lježe (Belgija).
- 10 N buvo Europos Komisijos pareigūnė ir 2005 m. gegužės 16 d. buvo paskirta dirbti Jungtiniame tyrimų centre (JTC) Sevilijoje (Ispanija).
- 11 Dėl sveikatos problemų apeliantas negalėjo dirbti arba mokytis. Jis reguliariai gaudavo pinigų iš N.
- 12 Apeliantas ir N susituokė 2014 m. gegužės 9 d. Lježe.
- 13 N mirė 2015 m. balandžio 11 d.
- 14 Mirus N., Komisija apeliantui žodžiu pranešė, kad jam nebus mokama maitintojo netekimo pensija.
- 15 2015 m. birželio 15 d. apeliantas pateikė išankstinį administracinį skundą dėl ginčijamo sprendimo. 2015 m. rugsėjo 15 d. Komisijos sprendimu šis skundas buvo atmestas.

Procesas Bendrajame Teisme ir skundžiamas sprendimas

- 16 2015 m. gruodžio 23 d. Tarnautojų teismo kanceliarija gavo apelianto ieškinį, kuriuo buvo prašoma panaikinti ginčijamą sprendimą ir atlyginti tariamai patirtą turtinę ir neturtinę žalą.
- 17 2016 m. vasario 18 d. Europos Sąjungos Taryba Tarnautojų teismo kanceliarijai pateikė raštą, kuriame paprašė leisti įstoti į bylą palaikyti Komisijos reikalavimų. 2016 m. balandžio 13 d. nutartimi Tarnautojų teismo pirmosios kolegijos pirmininkas patenkino šį prašymą.
- 18 Taikant 2016 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2016/1192 dėl jurisdikcijos perdavimo Bendrajam Teismui kaip pirmajai instancijai spręsti Europos Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus (OL L 200, 2016, p. 137) 3 straipsnį, ši byla buvo perduota Bendrajam Teismui tos stadijos, kurios ji buvo 2016 m. rugpjūčio 31 d.
- 19 Grįsdamas savo reikalavimus panaikinti ginčijamą sprendimą ir, „jei reikia“, sprendimą atmesti 2015 m. birželio 15 d. skundą, apeliantas pareiškė PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos neteisėtumą grindžiamą prieštaravimą ir nurodė, kad, pirma, ilgiau nei vienus metus trunkančios santuokos ar nesantuokinės partnerystės kriterijus yra savavališkas ir netinkamas atsižvelgiant į maitintojo netekimo pensijos tikslą ir, antra, ši nuostata yra neteisėta, nes ją pažeidžiamas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 21 straipsnis ir Direktyvos 2000/78 2 straipsnis.

- 20 Apeliantas taip pat prašė priteisti iš Komisijos atlyginti jo patirtą turtinę ir neturtinę žalą, *ex aequo et bono* įvertintą 5 000 eurų.
- 21 Skundžiamu sprendimu Bendrasis Teismas atmetė visą ieškinį ir priteisė iš apelianto bylinėjimosi išlaidas.

Šalių reikalavimai Teisingumo Teisme

- 22 Apeliaciniu skundu apeliantas Teisingumo Teismo prašo:
- panaikinti skundžiamą sprendimą,
 - išnagrinėti bylą iš esmės ir patenkinti jo pirmojoje instancijoje pareikštus reikalavimus, įskaitant bylinėjimosi išlaidų priteisimą iš Komisijos, arba, jeigu šis reikalavimas nebūtų patenkintas,
 - grąžinti bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą, ir išspręsti bylinėjimosi išlaidų apeliaciniame procese klausimą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 184 straipsnį.
- 23 Komisija Teisingumo Teismo prašo:
- atmesti apeliacinį skundą ir
 - priteisti iš apelianto visas bylinėjimosi išlaidas.

Dėl apeliacinio skundo

- 24 Grįsdamas savo apeliacinį skundą apeliantas nurodo du pagrindus, kurių pirmasis grindžiamas PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos pažeidimu ir skundžiamo sprendimo motyvų dviprasmiškumu, nenuoseklumu ir prieštaringumu, o antrasis – nediskriminavimo principo pažeidimu ir nepakankamu skundžiamo sprendimo motyvavimu.

Dėl priimtinumų

- 25 Komisija ir Taryba per posėdį nurodė, kad Bendrajame Teisme pareikštame ieškinyje apeliantas nurodė PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą ir teigė, kad ši nuostata yra diskriminacinė, nes pagal ją maitintojo netekimo pensijos skyrimo sąlyga yra suinteresuotųjų asmenų santuokinio ryšio buvimas. Tačiau grįsdamas pirmąjį apeliacinio skundo pagrindą apeliantas teigia, kad pagal minėto 17 straipsnio pirmą pastraipą maitintojo netekimo pensija skiriama ne vien susituokusioms poroms. Šis pagrindas nebuvo aptartas Bendrajame Teisme, todėl yra naujas ir nepriimtinas.
- 26 Šiuo klausimu pažymėtina, kad pagal suformuotą jurisprudenciją leisti šaliai Teisingumo Teisme pirmą kartą iškelti pagrindą ir argumentus, kurie nebuvo nurodyti Bendrajame Teisme, reikštų leisti jai pateikti Teisingumo Teismui, kurio jurisdikcija apeliaciniame procese yra ribota, nagrinėti platesnės apimties ginčą nei tas, kurį nagrinėjo Bendrasis Teismas. Apeliaciniame procese Teisingumo Teismas turi kompetenciją nagrinėti tik pirmojoje instancijoje nagrinėtų pagrindų ir argumentų teisinius vertinimus (1994 m. birželio 1 d. Sprendimo *Komisija / Brazzelli Lualdi ir kt.*, C-136/92 P, EU:C:1994:211, 59 punktas ir 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *BSH / EUIPO*, C-43/15 P, EU:C:2016:837, 43 punktas).

- 27 Vis dėlto, kai apeliacinio skundo pagrindas yra priimtinas, apeliantas turi pateikti jį pagrindžiančius argumentus iš esmės savo nuožiūra, nesvarbu, ar jis nurodo argumentus, kuriais jau rėmėsi Bendrajame Teisme, ar pateikia naujų, pavyzdžiui, atsižvelgdamas į Bendrojo Teismo poziciją. Jei būtų kitaip, apeliacinis procesas netektų dalies prasmės (2007 m. sausio 18 d. Sprendimo *PKK ir KNK / Taryba*, C-229/05 P, EU:C:2007:32, 64 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).
- 28 Nagrinėjamu atveju konstatuotina, kad PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos aiškinimas ir taikymas apelianto situacijai buvo aptarti Bendrajame Teisme nagrinėjant bylą pirmojoje instancijoje. Šiuo apeliacinio skundo pagrindu siekiama išsamiai ginčyti Bendrojo Teismo pateiktą šios nuostatos išaiškinimą ir vertinimą, ir tai nėra naujas pagrindas, kurį būtų draudžiama pateikti apeliaciniame procese.
- 29 Tuo remiantis darytina išvada, kad pirmasis apeliacinio skundo pagrindas yra priimtinas.

Dėl esmės

Šalių argumentai

- 30 Apeliantas tvirtina, kad skundžiamo sprendimo motyvai dviprasmiški, nenuoseklūs ir prieštaringi. Šiuo klausimu jis mano, kad atsakydamas į jo ieškinio pirmąjį pagrindą, pagal kurį santuokos ar nesantuokinės partnerystės kriterijus yra savavališkas ir netinkamas, Bendrasis Teismas rėmėsi klaidingais argumentais, kai nustatė „išimčių neturintį“ ryšį tarp sąvokos „sutuoktinis“, kaip ji suprantama pagal PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmą pastraipą, ir sąvokos „santuoka“. Taip, jo nuomone, Bendrasis Teismas nustatė papildomą šios nuostatos taikymo sąlygą, nors pagal ją maitintojo netekimo pensijos skyrimas našliu likusiam mirusio pareigūno sutuoktiniui nesiekiamas su šių dviejų asmenų santuokiniu ryšiu. Apeliantas tvirtina, kad teisinis reglamentavimas pasikeitė ir kelių valstybių nacionalinės teisės aktai panašiai reglamentuoja santuoką ir kitas asmenų sąjungos formas, pavyzdžiui, gyvenimą kartu nesusituokus arba nesantuokinę partnerystę.
- 31 Be to, pasikeitė ir pačios Sąjungos teisės aktai, be kita ko, 2004 m. įgyvendinus PTN reformą, per kurią pirmiausia buvo pakeista jų 1d straipsnio 1 dalis. Sąjungos teisės aktų leidėjas įtraukė nuorodą į seksualinę orientaciją, ir tai leido oficialiai įregistruotiems tos pačios lyties partneriams tam tikromis sąlygomis naudotis PTN įtvirtintomis lengvatomis vienodai su susituokusiais asmenimis.
- 32 Taigi, anot apelianto, skundžiamo sprendimo 30 punkte Bendrasis Teismas negalėjo pagrįstai teigti, kad ginčui išspręsti svarbiose PTN nuostatose, tarp kurių yra VIII priedo 17 straipsnio pirma pastraipa, įtvirtintos Sąjungos teisės sąvokos, kaip antai „santuoka“ ir „sutuoktinis“, susijusios išimtinai su tradiciškai suprantama civiline santuoka grindžiamu ryšiu.
- 33 Be to, skundžiamas sprendimas yra prieštaringas, nes jo 28 punkte Bendrasis Teismas taip pat pabrėžė, kad santuoka „iš principo“ nėra panaši į gyvenimą kartu nesusituokus arba į kitas faktinio pobūdžio situacijas. Vadinas, Bendrasis Teismas pripažino, kad yra situacijų, kai santuoka gali būti panaši į šių kitų rūšių sąjungą. Tačiau jis nepasinaudojo šia galimybe, kad įvertintų, ar nagrinėjamu atveju apelianto nurodyta sąjunga su mirusia pareigūne buvo panaši į santuokinę sąjungą ir ar apeliantą buvo galima laikyti „našliu likusiu sutuoktiniu“, kaip tai suprantama pagal PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmą pastraipą, juo labiau kad jis galėjo įrodyti bendrą gyvenimą su N. ir jo trukmę.
- 34 Be to, skundžiamo sprendimo 47 punkte Bendrasis Teismas, remdamasis to sprendimo 22 punktu, padarė išvadą, kad maitintojo netekimo pensijos skyrimo sąlyga grindžiama ne mirusio pareigūno darbo užmokesčio praradimu, o ryšių, siejusių šį pareigūną su jo našliu likusiu sutuoktiniu ar partneriu, teisiniu pobūdžiu. Taip nusprendamas Bendrasis Teismas teisingai manė, kad sąvokos „sutuoktinis“ ir „partneris“ yra lygiavertės.

35 Komisija pateikia priešingus argumentus, kad aiškindamas PTN įtvirtintas sąvokas Sąjungos teismas neprivalo atsižvelgti į nacionalinės teisės aktus. Ji tvirtina, kad nesantuokinės partnerystės tam tikrais atvejais gali suteikti teisių nesusituokusiam partneriui, tačiau tik jeigu įvykdomos PTN nustatytos sąlygos. Pagal PTN „nesantuokinė partnerystė“ pripažįstama, jeigu įrodomas bendras gyvenimas, kuriam būdingas tam tikras stabilumas, ir jeigu tenkinamos PTN VII priedo 1 straipsnio 2 dalies c punkte nustatytos sąlygos, be kita ko, dėl negalėjimo susituokti. Tik jeigu tenkinamos visos šioje nuostatoje išvardytos sąlygos, pagal PTN 1d straipsnio 1 dalies antrą pastraipą nesantuokinės partnerystės turi būti vertinamos taip pat, kaip ir santuoka. Apeliantas neįrodė, kad atitinka visas šias sąlygas.

36 Dėl tariamų skundžiamo sprendimo motyvavimo trūkumų Komisija mano, kad šio sprendimo 47 punktą nėra nei dviprasmiškas, nei prieštaringas. Anot jos, šiame punkte Bendrasis Teismas siūlo atsižvelgti į partnerių tarpusavio ryšių teisinį pobūdį, t. y. į santuoką, kuri leidžia gauti maitintojo netekimo pensiją, arba į partnerystę, kaip nurodo jungtukas „arba“. Aiškinimą, kad Bendrasis Teismas minėtame punkte „našliu likusį partnerį“ prilygino „sutuoktiniui“, paneigia viso minėto sprendimo logika.

Teisingumo Teismo vertinimas

37 Nurodydamas apeliacinio skundo pirmąjį pagrindą apeliantas teigia, kad skundžiamo sprendimo motyvai dviprasmiški, nenuoseklūs ir prieštaringi. Iš tiesų, nors tam tikruose to sprendimo punktuose sąvoka „sutuoktinis“, nurodyta PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmoje pastraipoje, siejama tik su susituokusiu asmeniu, kituose to sprendimo punktuose Bendrasis Teismas šią sąvoką taikė ir „partneriui“.

38 Pagal suformuotą jurisprudenciją Bendrojo Teismo sprendimo motyvuose turi būti pateikiami aiškūs ir nedviprasmiški šio teismo argumentai, kad suinteresuotieji asmenys galėtų susipažinti su priimto sprendimo pagrindimu, o Teisingumo Teismas – vykdyti jo kontrolę (šiuo klausimu žr. 2010 m. spalio 14 d. Sprendimo *Deutsche Telekom / Komisija*, C-280/08 P, EU:C:2010:603, 135 ir 136, punktus ir 2019 m. birželio 4 d. Nutarties *Aldo Supermarkets / EUIPO*, C-822/18 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2019:466, 18 punktą).

39 Klausimas, ar Bendrojo Teismo sprendimo motyvai yra prieštaringi ar nepakankami, yra teisės klausimas ir gali būti keliamas apeliaciniame skunde (1998 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Baustahlgewebe / Komisija*, C-185/95 P, EU:C:1998:608, 25 punktas ir 2019 m. sausio 23 d. Sprendimo *Klement / EUIPO*, C-698/17 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2019:48, 29 punktą).

40 Ieškinyje Bendrajame Teisme apeliantas pareiškė prieštaravimą, grindžiamą dviem pagrindais dėl PTN VIII priedo 17 straipsnio neteisėtumo, t. y. kad, pirma, šiame straipsnyje numatytas tariamai „savavališkas ir netinkamas“ kriterijus nustatant teisę į maitintojo netekimo pensiją ir, antra, juo pažeidžiamas Chartijos 21 straipsnis ir Direktyvos 2000/78 2 straipsnis.

41 Siekdamas priimti sprendimą dėl šių pagrindų, Bendrasis Teismas išnagrinėjo PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos taikymo asmenims sritį.

42 Šiuo klausimu Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 22 punkte nurodė, kad šioje nuostatoje įtvirtinta, „pirma, sąlyga, susijusi su santuokiniu statusu, t. y. reikalavimas būti našliu likusiu mirusio pareigūno sutuoktiniu, ir, antra, sąlyga, susijusi su šio statuso trukme, t. y. reikalavimas būti sutuoktiniu būti bent vienerius metus“.

43 Skundžiamo sprendimo 23 punkte Bendrasis Teismas pažymėjo, kad „PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos nuostatos yra aiškos ir tikslios ir jose įtvirtintos nedviprasmiškos sąlygos, kurias reikia įvykdyti norint gauti maitintojo netekimo pensiją, t. y. būti susituokusiam su mirusiu pareigūnu

bent vienerius metus“. Minėto sprendimo 25 punkte jis patikslino, kad, „atsižvelgiant į sąvokos „sutuoktinis“ teisinę apibrėžtį ir įprastą reikšmę, ji reiškia asmenį, kuris oficialiai sudarė civilinę „santuoką“, pripažįstamą pagal įstatymą, su visomis iš jos kylančiomis teisėmis ir pareigomis.“

- 44 Skundžiamo sprendimo 29 punkte Bendrasis Teismas pridūrė, kad „sąvokos „nesantuokinė partnerystė“ ar „gyvenimas kartu nesusituokus“ skiriasi nuo sąvokos „santuoka“, kurios požymiai aiškiai apibrėžti visose valstybėse narėse.“
- 45 Atsižvelgdamas į tai, skundžiamo sprendimo 30 punkte Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčui išspręsti svarbiose PTN nuostatose, tarp kurių yra PTN VIII priedo 17 straipsnio pirma pastraipa, „įtvirtintos Bendrijos teisės sąvokos, kaip antai „santuoka“ ir „sutuoktinis“, susijusios išimtinai su tradiciškai suprantama civiline santuoka grindžiamu ryšiu“.
- 46 Taigi šiuose įvairiuose sprendimo motyvuojamosios dalies punktuose Bendrasis Teismas nusprendė, kad PTN VIII priedo 17 straipsnio pirma pastraipa taikoma tik asmeniui, sudariusiam pagal įstatymą pripažintą civilinę santuoką.
- 47 Vis dėlto skundžiamo sprendimo 32 punkte Bendrasis Teismas nurodė, kad, „suteikdamas teisę gauti maitintojo netekimo pensiją tik civilinę santuoką sudariusiems asmenims ir santuokos sudaryti negalintiems registruotiems partneriams, Sąjungos teisės aktų leidėjas nesiėlgė savavališkai“.
- 48 Taigi Bendrasis Teismas šiame skundžiamo sprendimo motyvuojamosios dalies punkte, priešingai, nei jis nusprendė to sprendimo 30 punkte, nemotyvavęs savo vertinimo šiuo klausimu, padarė išvadą, kad PTN VIII priedo 17 straipsnio pirma pastraipa taikoma ne tik susituokusiems asmenims, bet ir registruotiems partneriams.
- 49 Be to, skundžiamo sprendimo 47 punkte Bendrasis Teismas pažymėjo, jog iš to sprendimo 22 punkto matyti, kad „maitintojo netekimo pensijos skyrimo sąlyga grindžiama ne mirusio pareigūno darbo užmokesčio praradimu, o ryšių, siejusių šį pareigūną su jo našliu likusiu sutuoktiniu ar partneriu, teisiniu pobūdžiu“.
- 50 Šiomis aplinkybėmis skundžiamo sprendimo motyvuose nėra aiškiai ir suprantamai išdėstyti Bendrojo Teismo argumentai dėl asmenų, kurie patenka į PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos taikymo sritį, nustatymo.
- 51 Kaip savo išvados 50 punkte pažymėjo generalinis advokatas, klausimas dėl šios nuostatos taikymo asmenims apimties yra glaudžiai susijęs su klausimu, ar situacijos, kurios lyginamos siekiant patikrinti šios nuostatos suderinamumą su bendroju nediskriminavimo principu, yra panašios.
- 52 Vadinas, atsižvelgiant į šio sprendimo 38 ir 39 punktuose primintą jurisprudenciją, konstatuotina, kad Bendrasis Teismas pažeidė pareigą motyvuoti, nes skundžiamo sprendimo dviprasmiški motyvai neleido, pirma, apeliantui suprasti Bendrojo Teismo argumentų dėl PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos taikymo srities ir, antra, Teisingumo Teismui vykdyti jam pavestos kontrolės.
- 53 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad reikia pritarti apelianto pateiktam pirmajam pagrindui ir panaikinti skundžiamą sprendimą, nesant reikalo nagrinėti apeliacinio skundo antrojo pagrindo.

Dėl ieškinio Bendrajame Teisme

- 54 Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirmos pastraipos antrą sakinį Bendrojo Teismo sprendimo panaikinimo atveju Teisingumo Teismas gali pats priimti galutinį sprendimą, jei toje bylos stadijoje tai galima daryti.

55 Taip yra šios bylos atveju.

Dėl priimtinumų

- 56 Bendrajam Teismui pateiktame atsiliepime į ieškinį Komisija rėmėsi apelianto nurodytų ieškinio pagrindų nepriimtumu, motyvuodama tuo, kad jie skiriasi nuo tų, kuriais grįstas išankstinis administracinis skundas, ir kad dėl šios priežasties pažeidžiama tokio išankstinio administracinio skundo ir vėlesnio ieškinio teisme „atitikties taisyklė“.
- 57 Vis dėlto per 2017 m. spalio 19 d. Bendrojo Teismo posėdį Komisija atsisakė ginčyti šių pagrindų priimtumą.
- 58 Šiomis aplinkybėmis nėra reikalo nagrinėti Bendrajame Teisme pareikšto ieškinio priimtumo klausimo.

Dėl esmės

Dėl reikalavimo panaikinti ginčijamą sprendimą

– Šalių argumentai

- 59 Grįsdamas reikalavimą dėl panaikinimo apeliantas nurodo, pirma, kad maitintojo netekimo pensija skirta leisti asmeniui, kuris naudojosi Sąjungos pareigūno pajamomis jų bendro gyvenimo laikotarpiu, iš dalies kompensuoti pajamų praradimą dėl pareigūno mirties. Apeliantas pripažįsta, kad santuokos ar nesantuokinės partnerystės sudarymas nebūtinai reiškia, kad našliu likęs sutuoktinis ar partneris naudojosi mirusio pareigūno pajamomis jų bendro gyvenimo laikotarpiu ir todėl jam reikia jas pakeisiančių pajamų.
- 60 Vis dėlto jis nurodo, kad taip yra tuo atveju, kai, kaip šioje byloje, našliu likęs sutuoktinis ar partneris finansiškai priklausė nuo mirusio pareigūno. Jis teigia, kad dėl sveikatos problemų jis nuo 2013 m. nebegalėjo dirbti ar mokytis ir visiškai finansiškai priklausė nuo N.
- 61 Apeliantas teigia, kad PTN VIII priedo 17 straipsnio pirma pastraipa yra neteisėta, nes pagal joje nustatytas maitintojo netekimo pensijos skyrimo sąlygas pareiškėjo santuoka ar nesantuokinė partnerystė su mirusiu pareigūnu turi trukti bent vienus metus. Anot apelianto, šios sąlygos yra savavališkos ir netinkamos atsižvelgiant į maitintojo netekimo pensijos tikslą. Pavyzdžiui, našliu likęs sutuoktinis, kuris su mirusiu pareigūnu buvo susituokęs vienus metus ir vieną dieną, gaus maitintojo netekimo pensiją, o našliu likęs sugyventinis, kuris kelis dešimtmečius gyveno kartu su pareigūnu ir bendrai naudojosi jo pajamomis, neturės teisės į šią pensiją.
- 62 Antra, apeliantas pabrėžia, kad faktinės ir teisinės asmenų sąjungos yra panašios. Belgijos doktrinoje ir jurisprudencijoje iš dalies pripažįstama, kad sugyventinius sieja faktiniai išipareigojimai. Šių išipareigojimų, kurie galėtų virsti civiliniais teisiniais išipareigojimais, pripažinimas leidžia daryti išvadą, kad susituokusių porų ir sugyventinių situacija yra panaši bent jau tuo atveju, kai vienas iš sugyventinių finansiškai remia kitą ir jų santykiai yra stabilūs ir ilgalaikiai, kaip yra nagrinėjamu atveju.
- 63 Vadinas, PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytas skirtingas našliais tapusių sutuoktinių ir sugyventinių vertinimas yra diskriminacinis. Šiuo klausimu apeliantas remiasi 2008 m. balandžio 1 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Maruko* (C-267/06, EU:C:2008:179).

- 64 Jo nuomone, PTN VIII priedo 17 straipsnio pirma pastraipa prieštarauja Chartijos 21 straipsniui ir Direktyvos 2000/78 2 straipsniui, todėl reikia panaikinti ją remiantis priimtą ginčijamą sprendimą.
- 65 Komisija ir įstojusi į bylą Taryba teigia, kad reikia atmesti apelianto nurodytus ieškinio pagrindus.

– *Teisingumo Teismo vertinimas*

- 66 Pagal suformuotą jurisprudenciją nediskriminavimo principas reikalauja, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, o skirtingos – vienodai, nebent toks vertinimas būtų objektyviai pateisinamas (2019 m. birželio 20 d. Sprendimo *Ustariz Aróstegui*, C-72/18, EU:C:2019:516, 28 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 67 Skirtingų situacijų panašumą reikia vertinti atsižvelgiant į visus joms būdingus veiksnius. Šiuos veiksnius reikia nustatyti ir įvertinti atsižvelgiant visų pirma į Sąjungos akto, kuriame įtvirtintas atitinkamas skirtumas, dalyką ir tikslą. Be to, reikia atsižvelgti į srities, prie kurios priskirtas nagrinėjamas aktas, principus ir tikslus (2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Arcelor Atlantique ir Lorraine ir kt.*, C-127/07, EU:C:2008:728, 26 punktą ir 2019 m. birželio 6 d. Sprendimo *P. M. ir kt.*, C-264/18, EU:C:2019:472, 29 punktą).
- 68 Nagrinėjamu atveju maitintojo netekimo pensijos, numatytos PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmoje pastraipoje, tikslas – suteikti „našliu likusiam sutuoktiniui“ pajamų, kuriomis iš dalies būtų kompensuotas jo mirusio sutuoktinio pajamų netekimas.
- 69 Kaip savo išvados 90 punkte pažymėjo generalinis advokatas, iš PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos, siejamos su PTN 1d straipsnio 1 dalies antra pastraipa ir VII priedo 1 straipsnio 2 dalies c punktu, teksto matyti, kad teisei į maitintojo netekimo pensiją netaikomos sąlygos dėl išteklių ar turto, kurios rodytų, kad našliu likęs sutuoktinis negali tenkinti savo poreikių, taigi ir tai, kad anksčiau jis buvo finansiškai priklausomas nuo mirusiojo.
- 70 Atvirkščiai, maitintojo netekimo pensijos skyrimas priklauso išimtinai nuo suinteresuotąjį asmenį su mirusiu pareigūnų siejusią ryšių teisinio pobūdžio (šiuo klausimu žr. 2001 m. gegužės 31 d. Sprendimo *D ir Švedija / Taryba*, C-122/99 P ir C-125/99 P, EU:C:2001:304, 47 punktą).
- 71 Vadinas, PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatyta sąlyga, apibrėžianti šios nuostatos taikymo asmenims sritį, t. y. būti mirusio pareigūno „sutuoktiniu“, reiškia, kad maitintojo netekimo pensiją gaunanti asmenį su mirusiu pareigūnu turėjo sieti civiliniai santykiai, dėl kurių tarp šių asmenų atsirado visuma teisių ir pareigų.
- 72 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad nors tam tikrais aspektais faktinės sąjungos ir teisės aktuose numatytos sąjungos, kaip antai santuoka, gali turėti panašumų, jie nebūtinai lemia šių dviejų rūšių sąjungų sutapatinimą (2010 m. balandžio 15 d. Sprendimo *Gualtieri / Komisija*, C-485/08 P, EU:C:2010:188, 75 punktą).
- 73 Iš tiesų, santuokai būdingi griežti formalumai ir ji sukuria sutuoktiniams svarbias abipuses teises ir pareigas, tarp kurių yra pareiga teikti pagalbą ir solidarumo pareiga.
- 74 Vis dėlto Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai išplėtė PTN nuostatų, skirtų susituokusiems asmenims, taikymą asmenims, kuriuos sieja įregistruota nesantuokinė partnerystė, jeigu įvykdomos tam tikros sąlygos.
- 75 Pavyzdžiui, pagal PTN 1d straipsnio 1 dalies antrą pastraipą šiuose PTN nesantuokinė partnerystė prilyginama santuokai, jei tenkinamos visos sąlygos, išvardytos PTN VII priedo 1 straipsnio 2 dalies c punkte. Šioje nuostatoje numatytos sąlygos apima, be kita ko, tai, kad pora pateikia valstybės narės

ar valstybės narės bet kurios kompetentingos institucijos pripažintą oficialų dokumentą, patvirtinanti jų, kaip nesantuokinių partnerių, statusą, ir kad pora valstybėje narėje neturi teisinių galimybių susituokti.

- 76 Taigi pagal šią nuostatą tam, kad įregistruota nesantuokinė partnerystė būtų prilyginama santuokai pagal PTN, reikalaujama, kad pareigūnas, registruotas kaip nuolatinis nesantuokinis partneris, atitiktų šioje nuostatoje nustatytas teises sąlygas.
- 77 Iš PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos, siejamos su PTN 1d straipsnio 1 dalies antra pastraipa, matyti, kad jei yra tenkinamos pastarojoje nuostatoje numatytos sąlygos, nesantuokinis partneris gali pretenduoti į maitintojo netekimo pensiją kito partnerio mirties atveju.
- 78 Atvirkščiai, faktinė sąjunga, kaip antai gyvenimas kartu nesusituokus, neatitinka šių savybių, nes, kaip savo išvados 94 punkte pažymėjo generalinis advokatas, jai iš esmės netaikoma jokia teisinė tvarka.
- 79 Savo ieškinyje apeliantas teigia, pirma, kad susituokusių porų ir sugyventinių situacija yra panaši, nes dalyje Belgijos doktrinos ir jurisprudencijos teigiama, kad reikia pripažinti sugyventinius siejančių faktinių įsipareigojimų, kurie galėtų tapti civiliniais įsipareigojimais, buvimą.
- 80 Šiuo klausimu, nesant reikalo spręsti dėl tokių faktinių įsipareigojimų buvimo pagal Belgijos teisę, pakanka pažymėti, kad apeliantas bet kuriuo atveju neteigia, jog gyvenimas kartu nesusituokus pagal šią nacionalinę teisę sukuria tokio paties pobūdžio pareigas, kaip ir santuoka.
- 81 Taigi negalima teigti, kad iš nurodyto argumento išplaukia, jog Sąjungos teisės aktų leidėjas negalėjo teisėtai nuspręsti taikyti skirtingą tvarką gyvenimo kartu nesusituokus ir santuokos atvejais.
- 82 Kita vertus, apeliantas remiasi 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimu *Maruko* (C-267/06, EU:C:2008:179), kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 2000/78 1 ir 2 straipsnių nuostatos draudžia taikyti teisės aktus, pagal kuriuos mirus partneriui našliu likęs partneris negauna tokios pačios išmokos kaip ir našliu likęs sutuoktinis, nors pagal taikytiną nacionalinę teisę, kiek tai susiję su šia išmoka, partnerystė lemia tai, kad tos pačios lyties asmenys atsiduria tokioje pačioje situacijoje kaip ir sutuoktiniai; prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar našliu likęs partneris yra panašioje situacijoje kaip ir sutuoktinis, gaunantis profesinio draudimo sistemoje nustatytą išmoką.
- 83 Vis dėlto byloje, kurioje buvo priimtas nurodytas sprendimas, buvo nagrinėjama valstybėje narėje įregistruota partnerystė, o ne, kaip šiuo atveju, gyvenimas kartu nesusituokus. Taigi iš šio sprendimo negalima daryti išvados, kad gyvenimas kartu nesusituokus turi būti prilygintas santuokai PTN VIII priedo 17 straipsnio pirmos pastraipos taikymo tikslu.
- 84 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad, kalbant apie maitintojo netekimo pensiją, sugyventiniai nėra panašioje situacijoje, kaip ir sutuoktiniai ar registruotą partnerystę sudarę asmenys, atitinkantys sąlygas, reikalingas norint pasinaudoti PTN VIII priedo 17 straipsnio pirma pastraipa.
- 85 Taigi dėl to, kad PTN VIII priedo 17 straipsnio pirma pastraipa netaikoma sugyventiniams, ši nuostata nėra akivaizdžiai netinkama, atsižvelgiant į maitintojo netekimo pensijos tikslą, ir nepažeidžia bendrojo nediskriminavimo principo.
- 86 Be to, apeliantas teigia, kad sąlyga dėl minimalios vieno metų santuokos trukmės, siekiant gauti maitintojo netekimo pensiją, yra savavališka, netinkama ir diskriminacinė. Jo nuomone, jam turi būti suteikta teisė į maitintojo netekimo pensiją, nes jis su N. buvo susituokęs beveik metus.

- 87 Šiuo klausimu Komisija tvirtina, kad minimalios santuokos trukmės iki mirties dienos reikalavimas skirtas, kad būtų išvengta atvejų, kai ji yra tik susitarimas dėl būsimo paveldėjimo, labiau motyvuotas finansiniais sumetimais, o ne bendro gyvenimo tikslu. Ši trukmės sąlyga, be kita ko, leidžia kovoti su sukčiavimu.
- 88 Primintina, kad sukčiavimo ir piktnaudžiavimo teise draudimo principas yra bendrasis Sąjungos teisės principas, kurio teisės subjektai privalo laikytis (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 6 d. Sprendimo *Altun ir kt.*, C-359/16, EU:C:2018:63, 49 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 89 Vadinas, reikia konstatuoti, kad, siekdamas kovoti su piktnaudžiavimu ar sukčiavimu, Sąjungos teisės aktų leidėjas turi diskreciją nustatyti teisę į maitintojo netekimo pensiją. Nagrinėjamu atveju sąlyga, kad santuoka turi trukti bent vienus metus tam, kad našliu likęs sutuoktinis gautų maitintojo netekimo pensiją, skirta įsitikinti atitinkamų asmenų tarpusavio santykių realumu ir stabilumu.
- 90 Neatrodo, kad tokia sąlyga yra diskriminacinė arba akivaizdžiai netinkama, atsižvelgiant į maitintojo netekimo pensijos tikslą.
- 91 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, apelianto reikalavimą dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo reikia atmesti kaip nepagrįstą.

Dėl reikalavimo atlyginti žalą

- 92 Apeliantas tvirtina, kad dėl ginčijamo sprendimo patyrė turtinės ir neturtinės žalos.
- 93 Šiuo klausimu pažymėtina, kad viešosios tarnybos bylose reikalavimas atlyginti turtinę ar neturtinę žalą turi būti atmestas, jeigu jis glaudžiai susijęs su reikalavimu dėl panaikinimo, kuris buvo atmestas kaip nepagrįstas (šiuo klausimu žr. 2001 m. kovo 6 d. Sprendimo *Connolly / Komisija*, C-274/99 P, EU:C:2001:127, 129 punktą).
- 94 Nagrinėjamu atveju reikia konstatuoti, kad reikalavimas atlyginti žalą yra glaudžiai susijęs su reikalavimu dėl panaikinimo.
- 95 Reikalavimas dėl panaikinimo buvo atmestas, todėl taip pat turi būti atmestas reikalavimas atlyginti žalą.
- 96 Iš viso, kas išdėstyta, matyti, kad reikia atmesti visą pirmojoje instancijoje pareikštą ieškinį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 97 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 184 straipsnio 2 dalį, jeigu apeliacinis skundas yra pagrįstas ir pats Teisingumo Teismas priima galutinį sprendimą byloje, išlaidų klausimą sprendžia Teisingumo Teismas.
- 98 Pagal šio reglamento 138 straipsnio 3 dalį, taikomą apeliacinėse bylose pagal to paties reglamento 184 straipsnio 1 dalį, jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, kiekviena šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas. Tačiau Teisingumo Teismas gali nuspręsti, kad, be savo bylinėjimosi išlaidų, šalis padengia dalį kitos šalies bylinėjimosi išlaidų, jeigu tai pateisinama atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes.
- 99 Nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į tai, kad skundžiamas sprendimas panaikintas, bet pirmojoje instancijoje pareikštas ieškinys atmestas, reikia nurodyti apeliantui ir Komisijai padengti savo bylinėjimosi pirmojoje ir apeliacinėje instancijose išlaidas.

100 Procedūros reglamento 140 straipsnio 1 dalyje, taikomoje apeliaciniam procesui pagal šio reglamento 184 straipsnio 1 dalį, numatyta, kad į bylą įstojusios valstybės narės ir institucijos padengia savo išlaidas.

101 Vadinasi, Taryba, kaip į bylą pirmojoje instancijoje įstojusi šalis, padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

- 1. Panaikinti 2018 m. gegužės 3 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *HK / Komisija* (T-574/16, nepaskelbtas Rink., EU:T:2018:252).**
- 2. Atmesti HK ieškinį dėl Europos Komisijos sprendimo neskirti jam maitintojo netekimo pensijos panaikinimo ir tariamai patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo.**
- 3. HK, Europos Komisija ir Europos Sąjungos Taryba padengia savo bylinėjimosi pirmojoje ir apeliacinėje instancijose išlaidas.**

Parašai.